

KAAI THEATER

Thomas Ryckewaert
Golem

15/02/17 – 20:30 – Kaaitheater
theatre/performance • 75 min. • without words

EXTRA Join us for *The Myth of Golem*, a **RE:MAKE TALK** at **7 PM** by the philosopher of mind **Inigo Wilkins**

CREDITS

scenario, direction

Thomas Ryckewaert

cast

Tina Breiova, Efrat Galai, Rosie Sommers, Jef Stevens & Kurt Vandendriessche

scenography

Erki De Vries

light

Giacomo Gorini

sound

Senjan Jansen

costumes

Adrea Kränzlin

assistant director

Sibran Sampers

assistant scenography

Maia Anastasiou

production

Wolff vzw / Hiros

co-production

Kaaitheater, deSingel, Vooruit, TAKT
Dommelhof, Platform 0090

collaborators

Kunstencentrum BUDA, WP Zimmer

support

The Flemish Community, the City of
Antwerp

RE:MAKE TALK

Inigo Wilkins – *The Myth of the Golem*

The myth of Golem not only recasts in modern form a question that has been central to philosophy since the ancient Greek distinction between animate and inanimate matter, it also augurs current dilemmas in robotics and artificial intelligence. Drawing on recent neuroscientific theories of consciousness, the young British philosopher Inigo Wilkins weaves these strands together to outline the contemporary significance of the myth.

Kaaiforum | 19:00 | talk | in English

in collaboration with Crosstalk

GOLEM

nl/ Volgens Joodse legendes is een golem een wezen uit stof of klei, door een geleerde tot leven gewekt met behulp van rituele bezweringen. De golem gedraagt zich als hulpje, compagnon of beschermer van zijn menselijke schepper – en zijn bedreigde gemeenschap. Vanzelfsprekend ontspoord het experiment, en het wezen keert zich tegen zijn schepper.

Deze mythe van artificieel leven ligt aan de basis van Thomas Ryckewaerts nieuwe creatie. Het verhaal over ambitie, creativiteit, macht, schepping, waanzin en destructie raakt aan de eeuwenoude angst voor het scheppen van iets wat ons overvleugelt. In elk tijdperk – van de Bijbel over Frankenstein tot het spook van artificiële intelligentie – klinkt dezelfde vraag: hoe diep mogen we graven?

Met een verstilde, filmische beeldtaal balanceert *Golem* op die dunne lijn tussen mens en materie, tussen rede en angst. Oog in oog met een wezen dat heel erg op je lijkt maar tegelijk fundamenteel anders is, houdt de voorstelling je een spiegel voor. Je ziet monsters geboren in de dingen, in de ander, in... jezelf.

fr/ Le golem est, selon une légende juive, une créature façonnée par un érudit dans de l'argile et amenée à la vie par des incantations rituelles. Il est censé servir d'assistant, de compagnon, de protecteur d'une communauté menacée. Mais l'expérience tourne mal, et la créature se retourne contre son créateur.

La nouvelle création de Thomas Ryckewaert est basée sur ce mythe de la vie artificielle. C'est une histoire d'ambition, de créativité, de pouvoir, de création, de folie et de destruction. Ce thème renvoie à la peur archaïque de créer quelque chose qui nous dépasse, que l'on retrouve de la Bible à Frankenstein en passant par le spectre de l'intelligence artificielle. C'est une histoire qui, à toutes les époques, pose la même question: jusqu'où peut-on creuser?

Dans un langage visuel poétique et filmique, *Golem* se tient en équilibre sur la frontière ténue entre être humain et matière, entre raison et peur. Face à cette créature qui lui ressemble beaucoup tout en étant fondamentalement autre, l'homme est comme face à un miroir. Des monstres naissent des choses, de l'autre, de lui-même.

en/ According to Jewish legend, a golem is a figure made from dust and clay by a man of learning and brought to life by means of a ritual incantation. The golem was intended as an assistant to its human creator, as a companion or protector of the latter's threatened community. But the experiment gets out of hand, and the creature turns against its creator.

This myth of artificial underlies Thomas Ryckewaert's latest creation. It is a tale of ambition, creativity, power, creation, madness and destruction. It is a theme that touches upon the age-old fear of creating something that surpasses us: from the Bible via Frankenstein to the ghost of artificial intelligence. It is a story that raises the same question in every age: how deep can we dig?

Using a silent cinematic visual language, *Golem* balances on the thin line between man and matter, reason and fear. Face to face with a figure that looks a lot like man but is at the same time radically different, a mirror is held up to man. He sees monsters being born in things, in the other, in himself.

“WE ZITTEN VOL FOUTEN EN FLASHBACKS, DÉJÀ-VU’S EN ONREDELIJKE ANGSTEN”

Thomas Ryckewaert in gesprek met Karlien Meganck (deSingel brochure nov/dec 2016)

Thomas Ryckewaert praat niet graag over zijn werk. Als het aan hem ligt, spreekt het werk voor zich. Karlien Meganck wist hem toch te strikken voor een vraaggesprek.

De titel van jouw nieuwe creatie *Golem* verwijst naar een personage uit een Joodse legende. Vanwaar jouw interesse voor deze mythisch figuur?

THOMAS RYCKEWAERT: Golem is een wezen dat door een Joodse geleerde uit klei wordt gekneet aan de oevers van de Moldau, om het Joodse volk tegen een pogrom te beschermen. Maar het experiment ontspoot: het wezen keert zich tegen zijn schepper. Golem is een haast archetypisch figuur dat de oude menselijke ambitie voor het scheppen van leven verzinnebeeldt. De golem mythe maakt deel uit van een ganse reeks verhalen, zoals *Genesis*, *Frankenstein*, *Terminator* en recentelijk *Her* en *Ex Machina*. De titel van mijn voorstelling verwijst eerder naar deze familie van verhalen dan naar dat ene verhaal in het bijzonder. Deze verhalencluster heeft verschillende boeiende facetten. Zo kan je je afvragen waar die menselijke ambitie vandaan komt en waarom ze vaak gepaard gaat met de angst voor een boemerang-effect. Stephen Hawking waarschuwde onlangs nog voor het zeer nabije gevaar van de exponentieel toenemende artificiële intelligentie – de woorden van de conservatieve Joodse rabbi uit *Golem* klinken in zijn woorden door.

Dergelijke onheilsvoorspellingen zijn van alle tijden wat niet wegneemt dat je je telkens weer kan afvragen: is het nu zover? Interessant is ook de confrontatie tussen mens en materie of het nu een wezen uit klei, een samenraapsel van lijken of een intelligent softwareprogramma betreft.

De confrontatie met een wezen dat gelijkaardig denkt maar tegelijk fundamenteel anders is, zet ons een spiegel voor. Wat is het verschil tussen ons beiden? Wat betekent het mens te zijn? Is dat een unieke positie?

In die verhalen heb je vaak ook een wetenschapper die zich volledig onderdompelt in zijn onderzoek en het contact met de werkelijkheid verliest. De zodanig ver doorgedreven ratio mondt uit in zijn tegendeel. Neem Victor Frankenstein, die maandenlang dag en nacht in zijn laboratorium experimenteert, zijn sociale contacten verwaarloost en compleet geïsoleerd raakt. Volledig bezeten door zijn obsessie ziet hij niet dat hij een monster aan het creëren is. Hij raakt opgesloten in zijn mentale labyrint. Denk aan de ruimte reizigers in *Solaris* ze worden geconfronteerd met de projecties van hun eigen mentaal systeem, met hun eigen angsten en demonen. Dat is iets wat mij heel erg interesseert, dat soort mentale wereld vormgeven op scène.

In verschillende van jouw voorbije projecten (*Genesis*, *Darwintrilogie*...) was wetenschap een belangrijk thema. Wat maakt dat je herhaaldelijk voor die rode draad kiest?

T.R.: Een rode draad is dat niet echt. Wetenschap boeit me gewoon, zij biedt soms een verrassend perspectief. Daarnaast kan je ‘de wetenschapper’ zien als een interessant, ambivalent archetype. Het heeft iets magisch, romantisch zelf: de mens die in zijn laboratorium het mysterie van de natuur tracht te ontsluiten. Tegelijk heeft het iets tragisch: een vergeefs streven naar controle. De menselijke nood aan opmeten, wegen, rangschikken en catalogiseren in een poging de chaos te bedwingen.

In welk opzicht bood wetenschap jou een nieuw perspectief bij het werken aan *Golem*?

T.R.: Bij het onderzoek voor *Golem* ben ik bijvoorbeeld op het werk van Thomas Metzinger gestoten, een Duitse filosoof die in nauwe samenwerking met hersenwetenschappers onderzoek doet naar zelfbewustzijn. Hij gebruikt data uit neurologisch onderzoek naar mediterende zenboeddhisten, pathologische afwijkingen ten gevolge van aangeboren of opgelopen hersenletsels, locked-in syndroom, hallucinogene drugservaringen, fantoompijnen, lucide dromen, enzovoort.

Het lijkt erop dat wij, na miljoenen jaren blinde evolutie, de enige soort zijn die een sterk ontwikkeld zelfbewustzijn heeft ontwikkeld. Het doelloos proces van biologische evolutie, een experimentele massaslachting van trial en error, heeft geleid tot de complexe wezens die wij zijn. Miljoenen jaren hebben onze voorouders op de evolutionaire snijtafel gelegen en op een bepaald moment is er een proces ontstaan, zijn honderden miljarden neuronen in een primatenbrein tegelijk beginnen vuren en hebben ons het idee gegeven dat we 'iemand' zijn. In zijn boek *Being No One* stelt Thomas Metzinger dat er niet zoiets is als het 'zelf', hij vergelijkt ons bewustzijn met een vluchtsimulator zonder piloot. Onze hersenen creëren een soort interface, ze projecteren een avatar in ons brein waarmee we ons identificeren. Wij hallucineren ons een 'ik.' Maar eigenlijk is er niemand thuis, zegt Metzinger. Het is een compleet contra-intuïtief boek, een 'mindfuck.'

Hoe communiceer je dergelijke wetenschappelijke inzichten dan op scène?

T.R.: Wetenschap heeft zijn eigen taal, die kan je niet zomaar op een voorstelling enten. Ik maak geen wetenschappelijke voorstellingen. Die kennis sijpelt er op de een of andere manier in tijdens het werken misschien in een beweging, een rekwisiet of een geluidsfragment. In het geval van Metzinger is het interessant hoe de mens wordt gereduceerd tot een stuk materie eigenlijk het spiegelbeeld van de Golemmythe.

Je volgde een acteursopleiding, waarin de nadruk lag op tekst- en repertoiretheater. Jouw eigen theatervoorstellingen zijn beeldend, vaak woordeloos. Hoe sta je tegenover tekst?

T.R.: Repertoire is iets wat me op dit moment niet echt interesseert. Ik begin graag met een wit blad papier. Maar waarom er überhaupt nauwelijks tekst in voorkomt, dat weet ik eigenlijk niet. Ik begin nooit met de idee: nu ga ik eens een woordeloze voorstelling maken. Maar je begint te werken en je schraapt en beent uit en uiteindelijk kom je tot de conclusie: het beeld is sterker op zich – beeld en geluid, om precies te zijn. Misschien communiceren beeld en geluid directer dan tekst - tekst moet je decoderen, vereist een cerebrale omweg. Beeld en geluid worden directer in je systeem geplugd. Ik ga zelf niet naar het theater of de bioscoop om na te denken. Ik wil een klap in mijn gezicht. Het nadenken begint idealiter pas als je de zaal verlaat.

In *Golem* staan ook twee dansers op scène. Een bewuste keuze om met hen te werken in plaats van met klassiek geschoolde acteurs?

T.R.: Ik werk graag met acteurs, dansers én amateurs de combinatie van hun verschillende energieën fascineert me. Dat heeft te maken met de mentale wereld die ik probeer vorm te geven. Zo is dans een abstracter medium dan theater. Tarkovsky zegt ergens: "In my view poetic reasoning is closer to the laws by which thought develops, and thus to life itself, than is the logic of traditional drama." Onze hersenen werken niet op een narratieve manier, zo zitten wij niet in

elkaar. We zitten vol fouten en flashbacks, déjàvu's en onredelijke angsten, dromen en trauma's, intuïties en associaties. Dansers helpen me om die wereld vorm te geven.

Wat zijn je voornaamste inspiratiebronnen?

T.R.: Dat is voor elk werk heel verschillend. In de aanloop naar *Golem* heb ik veel science fiction gezien en gelezen. Verder is het werk van Tom McCarthy, Jan Svankmaier, Carsten Nicolai en Thomas Metzinger belangrijk geweest. Maar veel hangt van toeval af. Ik kom net terug uit de abdij van Westmalle, waar ik het scenario ben gaan schrijven. Op een ochtend stond broeder Benedikt bij zonsopgang zijn vingernagels te knippen in de abdijs tuin. Dat was een vruchtbare dag.

Spel, scenografie, licht en geluid: elk van die elementen zijn quasi evenwaardig in jouw voorstellingen. Hoe ga je te werk om een dergelijke creatie vorm te geven?

T.R.: Ik geloof door aan elk element evenveel aandacht te besteden. Door met mensen te werken die diezelfde aandacht delen. Door te kijken en luisteren naar wat zij aanbieden en daarop te reageren. Het is een intuïtief proces van actie en reactie, van het witte blad papier tot aan de première.

more theatre

Laura Van Dolron *WIJ*

Wat bedoelen we eigenlijk als we 'wij' zeggen? Wie zijn we en hoe bepalen we wie daar bij hoort – en vooral wie niet? Met deze nieuwe productie legt Laura Van Dolron het welbehagen én gevaar van ons wij-gevoel bloot. Verwacht je aan een voorstelling die eerst confronteert, maar daarna – op z'n Dolrons – geneest.

Kaaistudio's • 23>25/02 • in Dutch

Forced Entertainment *Complete Works: Table Top Shakespeare*

One by one, over six days, Forced Entertainment performers condense every Shakespeare play ever written into a series of 36 forty minute works played out on a one metre tabletop – each play comically and intimately retold via a series of lovingly made miniatures and a collection of everyday unextraordinary objects.

Kaaistudio's • 7>12/03 • in English

tg STAN *The way she dies*

STAN's actors first met Tiago Rodrigues in 1997. As a young student at Lisbon's theatre school, he attended one of their workshops at the Centro Cultural de Belém. Now Tiago is writing a play for them for the first time, and is also performing in it.

Kaaitheater • 20>22/04 • in English, French & Portuguese

Gintersdorfer/Klaßen *Cinema Dialogue: Kinshasa - Brussels*

Monika Gintersdorfer and Knut Klaßen critically examine the United Nations' ostensibly apolitical Millennium Development Goals. They juxtapose the universalism of the UN programme with the local reality of urban development in Kinshasa between 2000 and the present day.

Kaaistudio's • 25>26/04 • in English